

Мовчан

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЛОЛОГІЧНІ СЕМІНАРИ

Національні моделі порівняльного літературознавства

Випуск 9

ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО НА МАРШІ?

У січні 2005 року минуло 135 років від дня народження патрона нашого семінару професора Перетца Володимира Миколайовича. У вересні цього ж року – 70 літ, як його (в Саратові) доконало більшовицьке заслання. Вшануємо пам'ять про цю людину і вченого хвилиною мовчання...

Минулого року ми присвятили професору В. Перетцу і 100-літтю занованого ним філологічного семінару свій черговий семінар, і матеріали його цойно опубліковані в університетському видавництві. Є пропозиція, щоб нашу цьогорічну роботу семінару присвятити 135-річчю від дня народження Агатангела Юхимовича Кримського. Значну частину своєї наукової діяльності він присвятив якраз темі порівняльних досліджень, що визначають предмет наших сьогоднішніх обговорень.

Побуває думка, що порівняльне літературознавство, а кажучи запозиченим словом – компаративістика, належить до чи не наймолодших галузей наук про літературу. На цьому, принаймні, наголошено в першому випуску збірника "Літературна компаративістика", ініційованому академічним Інститутом літератури імені Т. Шевченка НАН України [1, 11]. Теоретично, мабуть, так, бо ґрунтовна увага до цієї галузі знань активізувалась саме в першій половині ХХ ст. Але виток компаративістики мали за своїми плечима на той час щонайменше років 200. Постмодерністи вважають, що при цьому треба пам'ятати романтичного філософа Іммануїла Канта, який ще в кінці ХVІІІ ст. заговорив про універсальну основу вивчення літератури, естетика якої ніколи не обмежується національними кордонами, але завжди виходить поза них [2, 207]. Хто "в курсі дела", той скаже, що Кант тут не був цілком оригінальним; свою теорію він не міг обґрунтувати без відкриття італійця Джамбатисто Віко, який у праці "Основи нової науки про загальну природу націй" 1725 року, тобто, коли Канту минав лише рік від народження, довів, що літературне художнє мислення всіх народів (націй) розвивається майже в однаковій через наявність у людства інтуїції, або – здорового глузду. І це має бути предметом спеціального (порівняльного ж, звичайно) дослідження. Отже, компаративістиці близько 300 літ.

Перші кроки української компаративістики пов'язують з іменами М. Драгоманова, М. Дашкевича, І. Франка та ін. Тобто, йдеться про останню чверть ХХ ст. Насправді знову вкрадено майже 50 років, бо ґрунтовні елементи компаративістики були присутні в Києві вже 1847 року, коли в нашому університеті професор М. Костомаров видав дослідження "Слов'янська міфологія". Хай ідеться в ньому не про професійну літературу, але міф – це теж література, тільки в часи її усної традиції.

У ХХ ст. в СРСР, тобто – і в Україні, компаративістику аж до кінця 50-х років вважали буржуазною наукою, або (як і кібернетику та генетику – "продажною девкою імперіалізму"), замінивши її так званими "братніми взаємозв'язками переважно радянських літератур та літератур відомої соціалістичної співдружності". Зрушення почалися в часи "хрущовської відлиги", але зрушення ті залишались під суворим контролем пануючих тоді радянських

Рецензенти:

д-р філол. наук, проф., В. П. Агєєва
Національний університет "Києво-Могилянська Академія",
д-р філол. наук, проф., Г. Ю. Мєрєжинська
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Рекомендовано вченою радою Інституту філології
(протокол № 10 від 29 червня 2006 року)

У збірнику вміщено наукові студії учасників філологічного семінару "Теоретичні й методологічні проблеми літературознавства", діяльність якого відновлено у 1996 році за участю кафедри теорії літератури та компаративістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Українського наукового інституту Гарвардського університету, Варшавського університету, університету Масарика (Брно, Чехія), Тбіліського університету та Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України. У 9-му випуску щорічника публікуються матеріали чергового семінару, тема якого "Національні моделі порівняльного літературознавства". До збірника також увійшли статті тих науковців, які взяли участь у дискусії або ж вивчають проблеми компаративістики.

Розрахований на науковців, викладачів вищої школи, учителів, аспірантів та студентів-філологів.

Адреса редакційної колегії: 01033, Київ, 6-р Тараса Шевченка, 14, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра теорії літератури та компаративістики (кімн. 117; ☎ 239-3234).

Редаційна колегія: М.К. Наєнко, д-р філол. наук, проф. (голова); А.О. Ткаченко, д-р філол. наук, проф. (заст. голови); Н.І. Бернадська, д-р філол. наук, проф. (відп. ред.); О.Г. Астаф'єв, д-р філол. наук, проф.; Г.Ю. Грабович, д-р філол. наук, проф. (США); Л.В. Грицик, д-р філол. наук, проф.; В.Г. Дончик, д-р філол. наук, акад. НАН України; С.П. Козак, д-р філол. наук, проф., акад. НАН України; Н.В. Костенко, д-р філол. наук, проф.; Г.М. Штонь, д-р філол. наук, проф.

ВІСНІ ОБРАЗИ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПОЕЗІЇ ЮРІЯ КЛЕНА

Юрій Клен – відомий перекладач, літературознавець, педагог, однак в історію української культури він увійшов передусім як оригінальний поет. Творчий доробок митця є цікавим поєднанням "неокласицизму" й символізму. О. Астаф'єв пише: "Філософські підвалини неокласицизму взагалі, й українського зокрема (материкого та позаматерикого), заклали поетичні на зламі XIX-XX ст. концепції філософії, психології й антропології, через сприйняття передусім теорії архетипів К. Юнга, доктрини циклічності цивілізацій і культури О.Шпенглера та А.Тойнбі" [1, 11]. Неокласика в Україні на початку 20-х років XX ст. у рамі ківської школи неокласиків постала через впливи українського (І. Котляревський) і німецького класицизму (Й.-В.Гете), французької групи "Парнас" та російських поетів срібного віку. Неокласики психологічно переорієнтувалися на європеїзм художнього мислення, намагаючись стіною відгородитися від ідеології та риторики, якими було перейняте сучасне їм мистецтво.

У підвалинах символізму бачиться суміш різних філософських вчень: платонівсько-плотинського (неоплатонічного) ідеалізму, давньоримської філософії, виразні й на шарування пізніших філософських доктрин, зокрема А. Шопенгауера і М. Гартамана.

В. Брюггену постать Юрія Клена видалася показовою у тому сенсі, що письменник органічно синтезував у своїй творчості елементи неокласики й символізму, і, як представник іншої нації, своєю приналежністю до української культури засвідчував її "потенціальну силу" [2, 37] і перспективний рух до універсальних духовних обширів.

Поет Юрій Клен сформувався в німецько-російсько-українському мовно-культурному трикутнику. Його ментальне оточення прагнуло зберегти національну ідентичність, формою якої насамперед виступала мова предків. Осмислення історії України на злам століть, співпраця з М. Зеровим, чи не найяскравішою постаттю в літературному процесі 20-30-х років, сприяли тому, що німець став українським поетом. Його національна приналежність ("німецькість") проявлялася у перекладацьких угодбаннях (С. Георге, Р.М. Рільке, В. Газенклавнер, Е. Толер, Й. Вінклер) та наукових пріоритетах (вивчення німецької літератури перших десятиліть XX ст.), а в оригінальній творчості – в осмисленні вічних тем і сюжетів та фольклорних мотивів (епізоди "Топелу імперії", новела "Акація"). Вірогідно, що тяжіння до поетичного впорядкування емоцій і логізації мислення О. Бурггардта (der Ordnung) як вияв ментальної ознаки німців зблизило О. Бурггардта з "неокласиками".

Митцеві імпувала інтелектуальна й емоційна апорядкованість "неокласичної" поезії, її змістова і формальна синкретичність, позачасова онтологія образної системи. Цим і викликано його оригінальне віршування

завершено роботи над столь успешно начатым переводом: "...для Пушкина размер стихотворного произведения был одной из определяющих, основных его примет, был неразрывно связан с замыслом и характером его воплощения, выбор размера – как и выбор стиха – более всего определял волю автора. Нарушение этой воли, изменения того или другого превращало перевод из творческого соревнования в произвол над авторским замыслом, в известной мере даже пародировало этот замысел" [12, 182]. Возможность такого объяснения, по мнению исследовательницы, поддерживается также и тем, что в переводе другого стихотворения Шенье, сюжет и тема которого взяты из античной мифологии ("Смерть Геракла"), Пушкин без колебаний сохранил стихотворный размер оригинала – александрийский стих [12, 182].

Обращение Пушкина к переводу буколики Шенье, посвященной странствиям Гомера, представляется закономерным в контексте литературного движения России XIX в., так как этот период характеризуется повышением интереса к древнегреческой литературе и отмечен появлением перевода гомеровской "Илиады", выполненного Н.И. Гнедичем. Кроме того, образ главного героя буколики, – поэт, сохранившего перед лицом невзгод стойкость и величие души, наследшего опору в творчестве, – мог найти живой отклик в душе Пушкина.

Текст буколики Шенье не является для Пушкина предметом точного и детально пристального воспроизведения. Пушкин стремится "отредактировать" стихотворение, освободить его от всего того, что представлялось ему случайным и лишним. Он обращается с произведением французского поэта как со своим собственным стихотворением в еще недостаточном отделанном виде. Такое активное, творческое восприятие оригинала позволило Пушкину реконструировать поэтический замысел Шенье и воссоздать его стихотворение на русском языке в "очищенном", беспримесном виде.

1. Лескис Г. Переводы и подражания в поэзии Пушкина // Пушкин А.С. Переводы и подражания. – М.: Радуга, 1999. – С. 5-10. 2. Любомудров С.И. Античные мотивы в поэзии Пушкина. – М.: Типография Н.Н. Клубкова, 1899. – 68 с. 3. Пушкин А.С. Полное собрание сочинений: В 10 т. – Л.: Наука, 1979. – Т. 10. – 712 с. 4. Гомер. Илиада. – М.: Дюна, 1993. – 430 с. 5. Пушкин А.С. Полное собрание сочинений: В 10 т. – Л.: Наука, 1977. – Т. 2. – 400 с. 6. Кибальник С.А. Русская антологическая поэзия первой трети XIX века. – Л.: Наука, 1990. – 267 с. 7. Shenier A. Oeuvres complètes. – Paris: Gallimard, 1989. – 1073 р. 8. Пушкин А.С. Переводы и подражания. – М.: Радуга, 1999. – 448 с. 9. Гроссман Л.П. Пушкин и Андре Шенье // Гроссман Л.П. Собрание сочинений: В 4 т. – М.: Современная проблематика, 1928. – Т. 1. – С. 181-210. 10. Пушкин А.С. Полное собрание сочинений: В 10 т. – Л.: Наука, 1978. – Т. 7. – 542 с. 11. Томашевский Б.В. Пушкин и Франция. – Л.: Советский писатель, 1960. – 498 с. 12. Сандомирская В.Б. Первый перевод Пушкина из Андре Шенье // Пушкин. Исследования и материалы. – Л.: Наука, 1979. – Т. 7. – С. 167-184. 13. Сандомирская В.Б. Переводы и переложения Пушкина из Андре Шенье // Пушкин. Исследования и материалы. – Л.: Наука, 1978. – Т. 8. – С. 90-106. 14. Тимашев О.В. Анализ одного стихотворного перевода А. С. Пушкина из Андре Шенье // Вопросы филологии. – 1999. – № 2. – С. 65-69. 15. Эткинд Е.Г. Поэзия и перевод. – М.: Советский писатель, 1963. – 430 с. 16. Yenchenko A. V. The poem "Listen to me, oh Helios ..." by Pushkin as interpretation of bucolics "A Blind Man" by A. Shenier.

українською мовою. Більшість дослідників творчості Юрія Клена (М. Орест, О. Филипович, В. Державин, І. Качуровський, Ю. Ковалів, О. Астаф'єв, М. Богач) наголошують на думці про безпосередній вплив М. Зерова на естетичні вродження поета, що визнає і він у "Спогадах про неокласиків" (1947). І хоч у 20-і роки О. Бурггардт, як і М. Драй-Хмара, "перебував немовби трохи на периферії "неокласичної" течії" [5, 6], чому сприяла незначна поетична продуктивність і неучасть у літературних полеміках, де були активно задіяні М. Зеров, П. Филипович, М. Рильський, М. Могиланський, Б. Якубський, у його свідомості сформувалася "неокласичний" ідеал, що вповні розгорнувся у поезії в екзилі.

Юрій Клен розпочинав свій літературний шлях як російськомовний автор. У ранньому вірші "Моя тоска, як фрыльєв черных трепет..." (1913) його власний голос ледь пробивався крізь завісу впливів та кліше. Більшою мірою йому вдавалися сонети, що дисциплінували емоції та думки, підпорядковуючи їх запліній логіці: теза – антитеза – синтез. Його сонети позначені багатим спектром асоціацій, змалюванням настроїв, витонченістю форми.

Віршування російською мовою не лишилось безслідним, проте не мало того значення, що українські твори. Першим оригінальним українським віршем Юрія Клена, на думку М. Зерова, був сонет "Сковорода", який вийшов друком у другій половині 1929 року або на початку 1930 року у декляматорі "Сяйво", укладеному М. Зеровим.

Тематика українських поезій митця досить різноманітна, та здебільшого вічна: експансія іспанських завоювальників в сонетах "Кортес I", "Кортес II" (1933 р.), мотиви любові й обов'язку, особистості і влади в циклі про Клеопатру ("Антоній і Клеопатра II" (1933р.), "Цезар і Клеопатра I", (1934р.), "Цезар і Клеопатра II" (1934р.)).

Тема лірики трубадурів окреслена у циклі "Прованс" (1945р.). Тут поет оперує "вічними образами" – це образи відомих французьких трубадурів. У сонеті "Лот I" (1936р.), "Лот II" та вірші "Предтеча" (1936 р.) простежується біблійна символіка, транспортована в європейській культурі. У циклі "Коло життєве" – фізична і духовна динаміка співпадає з біологічними циклами в природі. Еволюція формування ідеалу жінки розгортається у чотирьох сонетах, об'єднаних назвою "Лесбія" (1935-1936р.).

Серед німецьких поезій, написаних після виїзду 1931 р. до Німеччини, зустрічаємо сонет "Joffroy Rude" (1936р.), присвячений ліриці трубадурів, вірші-катрени: "Läutergang" (1936р.) – на тему затишшя після снігової бурі; мотивам кохання та емоціям, переживанням, що пов'язані з цим почуттям, присвячені вірші "Die Liebeliden" (1933р.), "Trennung" (1943р.). В основу вірша "Judith" (1933р.) покладено релігійний сюжет.

Митець захоплювався сильними, героїчними особистостями, виявом цього стали: німецькомовний вірш "Jealpe d'Arc" (1933р.) та однойменна українськомовна поема, що була написана пізніше у 1936р. У вірші "Herbststimmung" (1945р.) йдеться про мимучість життя: подано картину осені, пори, що може слугувати за паралель до ідеї старості. Осінь ми-

нуца, повна спогадів і тиші, щему й гіркоти. У вірші "Wahnstinn" (1932р.) автор поетизує безумство, задовго до того, як його собі вподобає американська феміністка Елейн Шовалтер і напише знамениту книгу "Жіноча недуга: жінки, божівілля й англійська культура" (1985). Тема безумства є винятком у творчості Юрія Клена.

Культ героїчного, яким він захоплювався, найповніше розкрився через поетизацію самотніх постатей Юлія Цезаря, Жанни д'Арк, чий імідж на бентежили уяву, викликали подив і респект. Німецькомовний вірш "Jealpe d'Arc" написаний у 1933 р на протипагу українській однойменній поемі (1936 р.), що складається з багатьох частин, він створений у формі вірша-катрени. Вірш присвячений історичній постаті – французькій сільській дівчині Жанні д'Арк. Образ Жанни – образ сильної, героїчної жінки [8]. Вона відчувала, що поклікана Богом перемогти англійців та врятувати свою країну. Накладання рис валькірії – дівчи-воїнниці, персонажа німецьких військових пісень і баллад, простежуємо в українській редакції поеми "Жанна д'Арк" [6, 137-138]. Наведемо фрагмент із неї:

Білий лицар на чорнім коні
і на прапорі білі лілеї.
У полях таборові вогні...
Це вона... це вона!... а над нею,
наче подих розтерзаних хмар,
розгортаються ясні заграви,
і шолом пломеніє, як жар,
у промінні Господньої слави.

Жанна д'Арк тут зображена як "лицар", в обладунку ("шолом"). "Шолом" – елемент лицарського обладунку, костюма. Костюм, як нам відомо, своєрідне соціальне ім'я людини, він розкриває її ество, відзеркалює "зміст" людини, є його "мовою". Д. Пихачов пише: "Доброчесностей у князя може бути стільки, скільки кілець у його кольчугі. Він одягнутий у кожну "доброчесність". Вони – начебто його парадний одяг" [8, 32-33].

У німецькому вірші внутрішній світ героїні зображений за принципом антитези, перед "Damals lastete noch kühl und tief / über mir wie keusche Schnee die Stille" ("Тоді висіла наді мною глибока й прохолодна тиша така як не торканий сніг") та під час поклікання "bis aus meiner Ruh dein harter Wille mich zu Tatenrief" ("Поки твоя сильна воля мене з того спокою не збудила, штовхнувши до вчинків...").

Жанна порівнюється з білим морем квітів, символом чистоти та невинності й контрастує з червоною квіткою. Червоний колір символізує, з одного боку, боротьбу героїні та, водночас, вину, яку вона в очах своїх сучасників взяла на себе. Як мак з агресивно-деструктивною конотацією

* Тут і далі підрядний переклад з німецької автора статті.

відрізняється від інших квітів, та все ж залишається простим, скромним "unter weißen Blumen auf der Weide wie ein roter Mohr" ("Серед білих квітів на луці як червоний мак.."), так і вона відрізняється від інших жінок. Образ жінки-воїна за часів Жанни д'Арк був не лише незвичним, але й недоречним. Саме тому поет висвітлює наслідки Божого вибору – спалення Жанни на вогнищі. Є моменти, коли героїня почувается покинутою Богом і Францією: "Warum hast du mich verlassen ohne Spade?" ("Чому ж ти мене покинув без милості..."), незважаючи на успіх, нещасливо: "Unter meines Ruhmes Krone weikend, sank mein Haupt" ("Під моєю короною з слави похилилась моя голова...").

Україномовна поема "Жанна д'Арк" поєднує героїчне начало скандинавської балади й особистісну сповідь провансальської пісні. Водночас легендарні мотиви французького фольклору синтезуються в ній із українськими народнопісенними елементами. Власне, цей твір є репрезентантом Кленового культурного універсалізму й, на думку Н. Геркен-Русової, найбільш концентрованим виявом "злітованої" нордійсько-лицарської стихії... із стихією українською" [4, 486]. Приклад чину, спрямованого на захист батьківщини ("рідного") від загарбників ("чужого"), Юрій Клен поширює на різні просторово-часові площини – середньовічну Францію та сучасну Україну. Картини безтурботного дитинства дівчини на тлі пейзажів Шампани ("золоті поля", "рідні камені й кущі") відтворює атмосферу спокійного буття. У поемі це образ замкненого кола, де "діди жили без бур", тобто до відчуття безтурботності й збайдужілості тут додається відтінок – життя мирне.

У творах Юрія Клена важливе місце належить світові культури, яку він сприймає як цілісність. Образи культури в поезії митця сприяють пізнанню та розумінню людини, таїни буття та незбагненності творчості. Автор орієнтується та спирається на різні фольклорні та мистецькі образи та традиції [3, 49]. Прикладом цього став сонет "Joffroy Rudei". З легендарних середньовічних біографій трубадурів відомо, що Жоффруа Рудель належав до вищого світу – був князем. Але приналежність до того чи іншого соціального прошарку ніколи не бентежила поетів. Для Юрія Клена такі біографічні моменти є також несуттєвими. Головне для нього – натхнення, довершена поезія Жоффруа Руделя та інших самобутніх митців – талановитих трубадурів, справжніх "аристократів духу". Жоффруа Рудель – співівець кохання, він осмислює й розробляє етико-естетичні канони почуттів та поведінки, що тяжіють до витонченості, до ідеалу. Кохання в поезії трубадурів постає завжди як діяння. Щоб бути достойним цього великого почуття, закоханий здійснював подвиги, небезпечні подорожі, відважні вчинки. Жіноча любов підтримувала ці високі прекарсні почуття та діяння. В поезії Юрія Клена "Joffroy Rudei" образ кохання-пожежі набуває космічного масштабу. Героєм твору постає людина XX ст., що мріє про таке почуття, якого зазнав легендарний провансалець: "Als dieser Wind dir hoch die Segel blies, / da lenkest du dein Schiff nach Tripolis / und hauchtest aus dein Glück in ihrer Armen" ("І коли вітер

той твої вітрила надує високо й тоді / Повернеш ти свій корабель й пливатимеш до Триполійських берегів. / І зітнешшася ти в її обіймах..."). Цікаво, що, відтворюючи світ провансальської середньовічної поезії, поет звертається до жанру сонета, до форми так званого італійського сонета. Жанр сонета виник в Італії на початку XIII ст. До нього зверталися "суворий Дант" та Франческо Петрарка. Юрій Клен розвиває їхні традиції, і разом із М. Рильським є одним із найвиртуозніших сонетярів.

"Herbststimmung" (червень 1945) – один із останніх німецьких віршів Юрія Клена, що був надрукований. У цьому вірші порушено тему, популярну в його ж таки ранній російській ліриці, а саме – зміна пір року, що асоціюється з коханням, пристрасною старістю. Дуалізм між конкретною порою року – осінню та метафоричною старістю вже простежується у перших рядках вірша "Die Jahre werden immer karger" ("Роки стають все убогішими..."); у наступному рядку виринає опис осіннього повітря, яке сповнене тепла, запахів: "Die Luft ist kühl, und klar, und herb" ("Повітря прохолодне, і прозоре, і терпке..."). Про загрозу наближення старості, тобто осені, та минулості часу йдеться у третьому та четвертому рядках. Ця минулість асоціюється з картиною гробу – "Die Stunden ruhn in goldnem Sarge" ("Години відпочивають у золотому гробі..."). Осінь у четвертому рядку персоналізована. В прямому та переносному сенсі, коли наближення зими так само, як смерті, діє загрозливо: "Mit groben Schritten naht der Herbst" ("Великими кроками наближається осінь..."). Осінь, як пора року, розпочинається у вічному циклі, відходить у вічність. Картина перших вечірніх зірок навієє прихід старості. В цей процес втручається руйнуюче насилля, яке автор порівнює з природним осіннім явищем – "Sturm" (буря). Маємо в мініаторі апокаліптичний "сценарій". Ця асоціація бурі та неспокою далі заперечується гіперболізованою "Stille" (тиша). Смысловим "містком" до цього є елемент води. Поряд з природними феноменами автор символізує голубий колір – зв'язок з Божественним, пов'язаний із небом у прямому та переносному сенсі. Блакитний колір та тиша викликають асоціацію Раю.

Юрій Клен, крім усього, – прекарсний перекладач, котрий ознайомив українських читачів з творами В. Шекспіра, Дж. Байрона, П. Шеллі, О. Пушкіна, М. Лермонтова та багатьох інших авторів, літературознавець і критик, популяризатор української літератури в Німеччині, новеліст і пародист, що виступав разом з Л. Мосендзом та М. Левицьким під спільним псевдонімом Порфірій Гортак, людина енциклопедичних знань, поет високої культури.

1. Астаф'єв О. Поетичні системи українського зарубіжжя. – К., 2005. 2. Брюгген В. Із листування з Б.Д.Антоненком-Давидовичем // Слово і час. – 1990. – №10. 3. Бужарова О. Буття образу трубадура в поезії Юрія Клена // Творчість Юрія Клена в контексті українського неокласицизму та віснійського неоромантизму / О.Баган, Т.Біленко, Л.Борейський та ін. – Дрогобич, 2004. 4. Геркен-Русова Н. Пам'яті Юрія Клена: Патрицианська поезія або Дві стихії в творчості Юрія Клена // Визвольний шлях. – 1968. – Кн. 4. 5. Дзюба І. Він хотів "жити", творити на своїй землі... // Драй-Хмера М. Вибране. – К., 1989. 6. Клен Юрій. Каравели. – Прага, 1946. 7. Кошлявець І. Жанна д'Арк. – К., 1997. 8. Лихачев Д. Чоловек в литературе Киевской Руси. – М., 1970.

Жовтани Руслана	
Вічні образи в німецькомовній поезії Юрія Клена	179
Жодані Ірина	
"Переклад" образів скульптури Михайла Дзіндри на образи літератури у збірці Віри Вовк "Святий гай"	184
Зарва Вікторія	
Колізії просвітницького антропологізму в прозі І. Тургенева і М. Чернишевського	188
Кавун Лідія	
"Присмерк Європи" О. Шпенглера в інтерпретації М. Хвильового	195
Калашник Ольга	
Український Р. М. Рільке. "Орфей. Еврідіка. Гермес"	201
Консва Ярослава	
Компаративістські дослідження у польській фольклористиці	211
Литвиненко Тетяна	
Міф як предмет порівняльного літературознавства	214
Лященко Олеса	
Інтертекстуальна комунікація у ранній творчості І. Костецького ..	219
Просалова Віра	
Переклад і варіація як форми літературної перцепції: зі спостережень над інтерпретацією творів Р.М. Рільке	224
Радзівська Валерія	
Українська тема в Аполлінера: "Відповідь запорожців турецькому султанові"	232
Саралин Віта	
"Енеїда" Івана Котляревського: компаративний дискурс	238
Соболь Валентина	
Давньоукраїнські барокові щоденники в польському контексті	245
Ткаченко Анатолій	
Чи втрачено оригінал, коли збережено підрядник? (реставрація кількох віршів В. Кривця)	252
Ткачук Микола	
Семантика вічних образів у поемі "Ізоolda Білорука" Лесі Українки та французькому середньовічному "Романі про Трістана та Ізольду": порівняльний аспект	257

Трофименко Катерина	
Мотив весни у світовій поезії XVIII-XIX століть (Бйорнс, Пушкін, Лермонтов, Гюгчев, Леся Українка)	268
Фоменко Віра	
Урбаністичні домінанти прози Івана Франка та Павла Загребельного: суспільно-історичний аспект	273
Харлан Ольга	
Функції метаморфози у прозі М. Йогансена та В. Гомбровича	278
Циховська Елліна	
Типологічна спорідненість віршів "Варшава" Є. Маланюка і "Warszawa tożbyskapa" Ю. Тувіма	284
Фотоілюстрації	291